

Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

Domácí násilí a jeho oběti v sítu trestní justice. Špička špičky ledovce?

Mgr. Hana Přesličková (IKSP)

Workshop: „Oběti známé, neznámé“

14. května 2025, Praha

Dražební sál, Justiční areál Na Míčáncích

(Ne)zaostřeno na oběti – základní informace

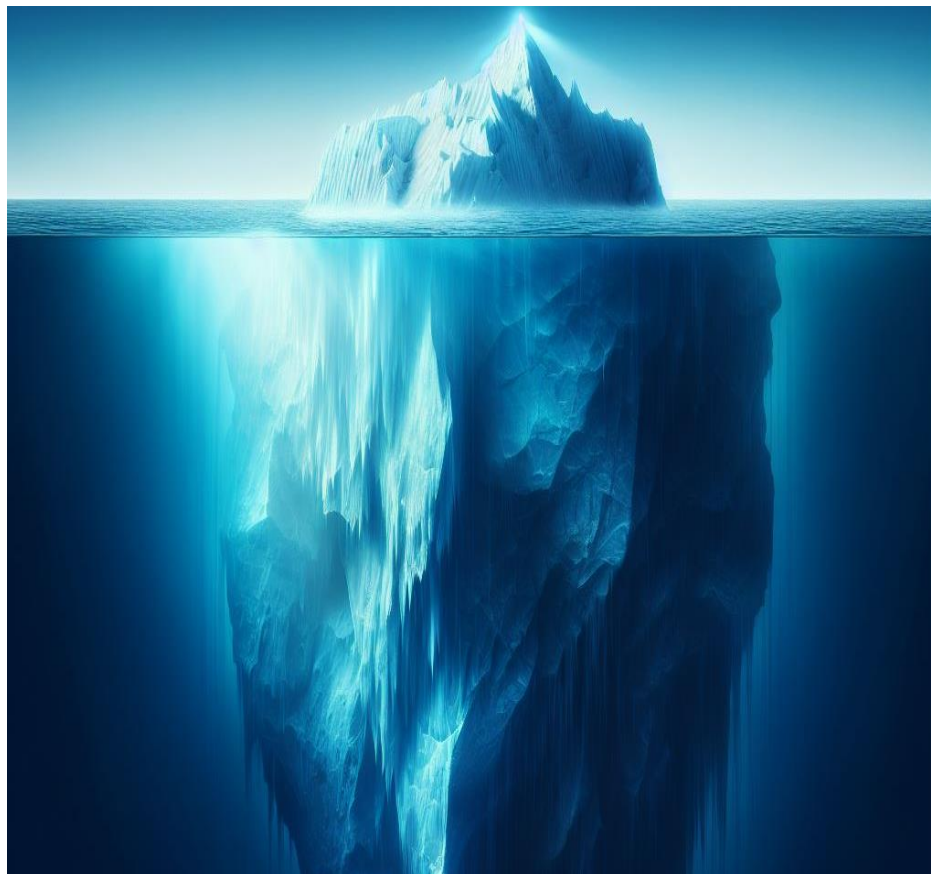
Perspektiva zacházení s pachateli:

- Bez pachatele není oběť – specifický vztah u domácího násilí
 - Volba opatření/intervence/sankce primárně dle potřeb oběti (ohrožených osob),
 - Práce s násilím jako nedílná součást řešení problému domácího násilí
 - Prevence opakování, vliv na další viktimizaci ohrožených osob
- Nejzávažnější projevy domácího násilí – špička špičky ledovce, ale jako součást komplexního řešení
 - Domácí násilí jako genderově podmíněné násilí, tj. násilí v partnerských vztazích

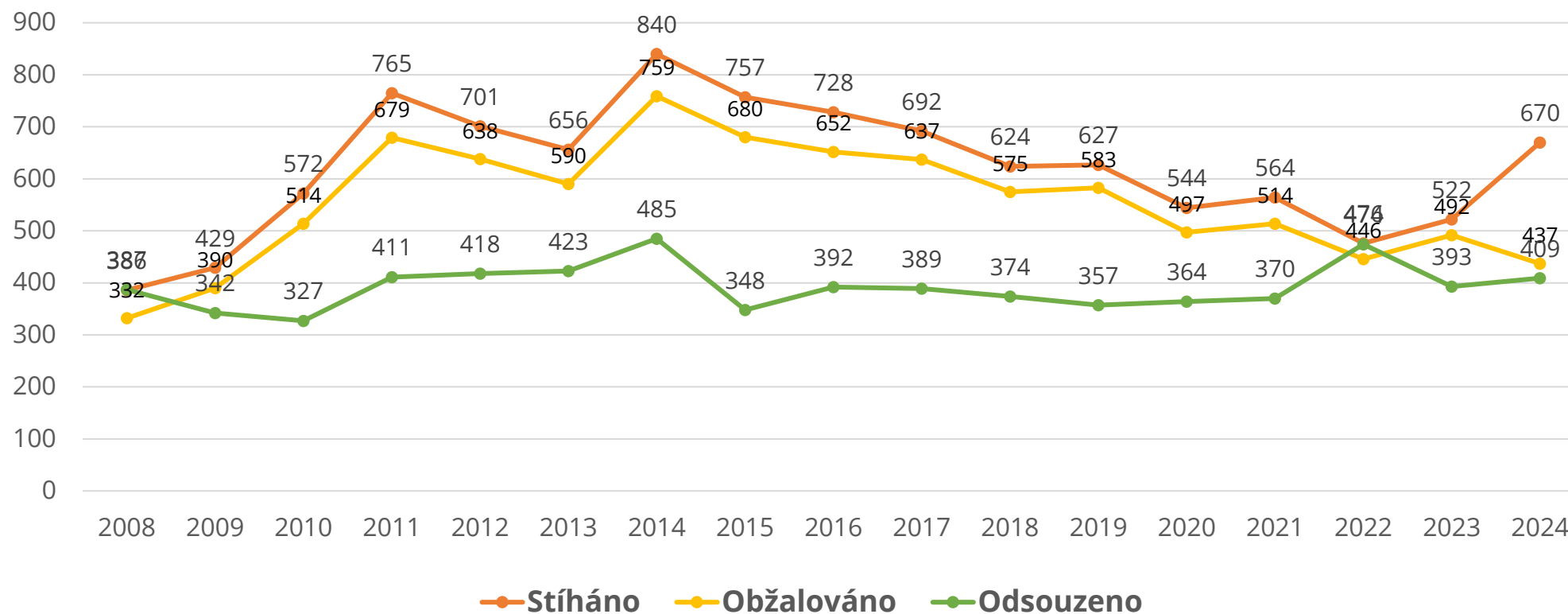
Prezentované poznatky:

- Statistický přehled - analýzy statistických údajů MSp – trestné činy se znakem DN v partnerském vztahu, 2008 – 2022, statistické listy soudní statistický přehled
- Kontext partnerského domácího násilí - analýza trestních spisů – náhodný výběr 10 % spisů k případům trestných činů s evidovaným znakem DN v partnerských vztazích (2008, 2009 a 2018, 2019) – 106 odsuzujících rozsudků
- Analýza potřeb – dotazníkové šetření, 7 skupin expertů (soudci, státní zástupci, policisté, probační úředníci, zástupci přestupkových oddělení, zástupci intervenčních center a organizací poskytujících intervence pro PDN, 554 respondentů)
- Výstupy fokusních skupin – panel expertů (4 setkání, 10 českých expertů z řad soudců, státních zástupců, policistů, advokátů, poskytovatelských organizací, intervenčních center a pracovníků přestupkových oddělení)

Statistický přehled

Pachatelé trestných činů se znakov domáciho násilí

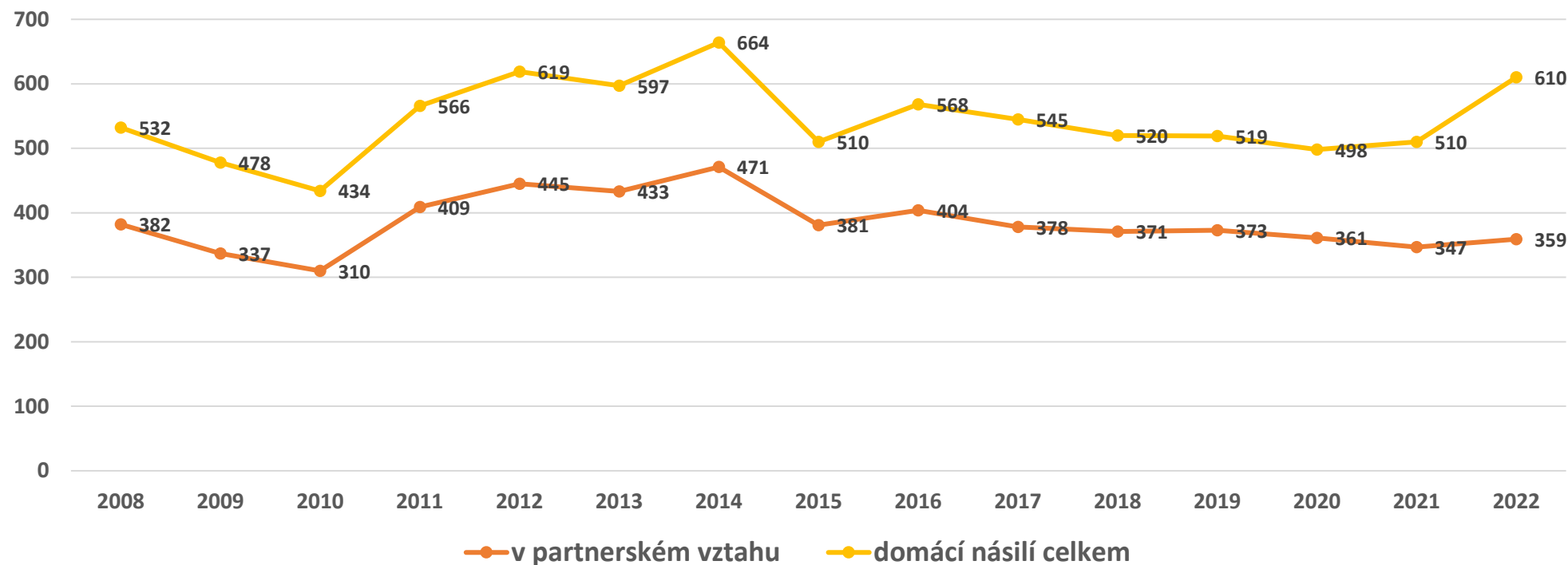

Znak domáciho násilí

Trestné činy se znakem domácího násilí před soudem

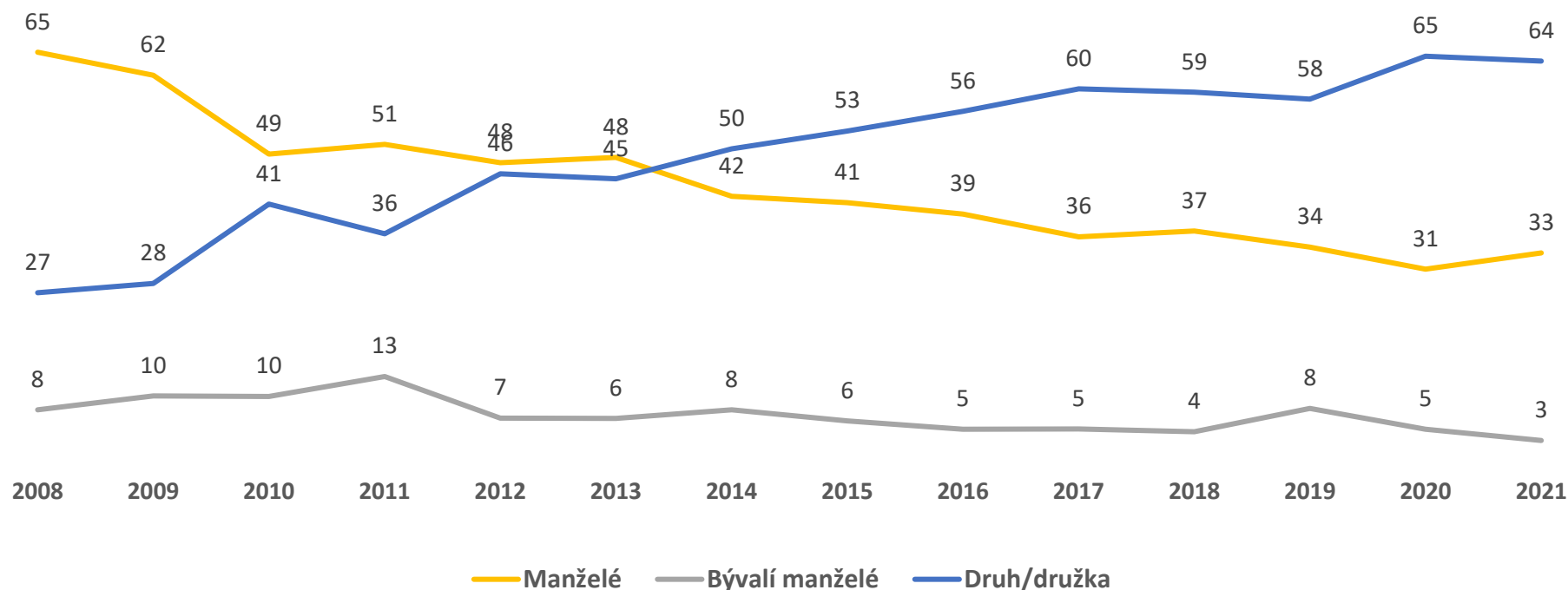

Srovnání absolutních četností případů se znakem domácího násilí celkem a v partnerském vztahu

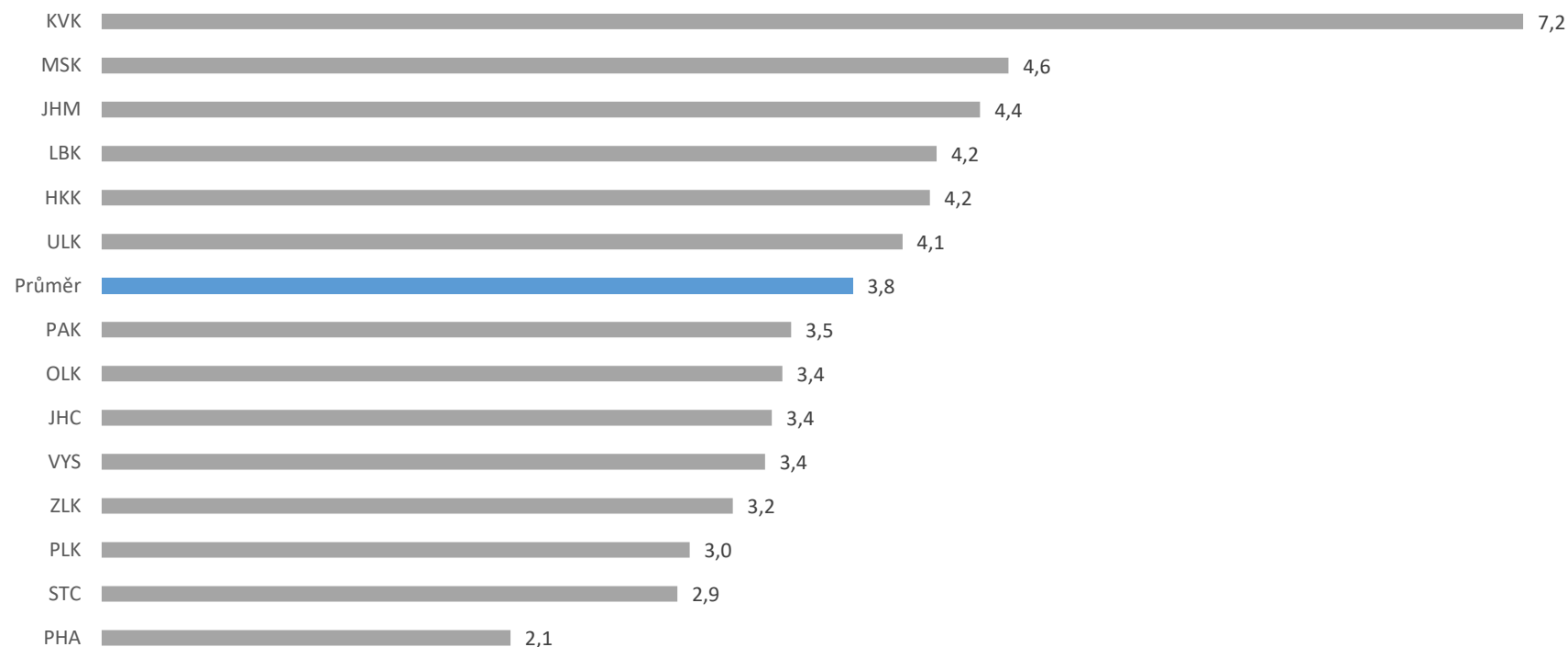
- Ročně průměrně 545 případů domácího násilí – i přes výkyvy v některých letech trend stabilní, průměrně 384 případů domácího partnerského násilí – v posledních 6 letech ustálení cca 370 případů ročně
- Méně než 1 % celkového počtu osob postavených před soud

Případy partnerského násilí projednané soudy v I. 2008–2021 v rozdělení podle vztahu mezi pachatelem a obětí, %

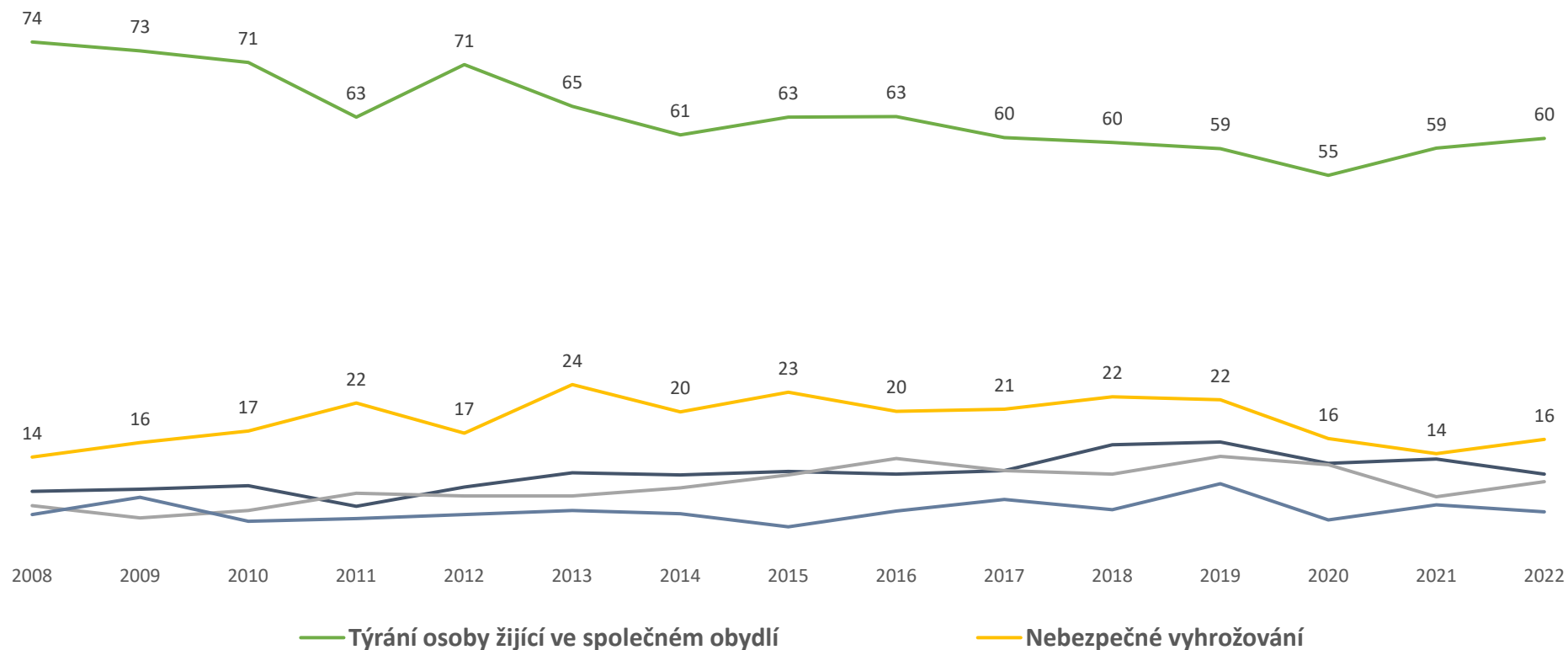
- Ročně průměrně 189 případů trestné činnosti se znakem domácího násilí v nesezdaném partnerství (druh/družka), 170 v manželském soužití a 27 bývalých manželů
- 2008–2021 nárůst případů partnerského násilí v kontextu druh-družka, a současně pokles v manželském soužití

Kraje podle průměrného počtu případů partnerského násilí na 100 tis. obyvatel v letech 2008-2022

- Přepočítáno na samosprávné celky na základě indexu

Nejfrekventovanější trestné činy se znakem partnerského násilí v I. 2008–2022, podíl z celkového počtu trestných činů se znakem partnerského násilí, %

- Týránění osoby žijící ve společném obydlí (průměrně 64 %), nebezpečné vyhrožování (19 %)
- 36 % případů t. č. týránění bez souběhu s další TČ, ve 4 % případů jde o souběh více trestných činů týránění osoby žijící ve společném obydlí
- Podíl zastoupení trestného činu týránění osoby žijící ve společném obydlí dlouhodobě klesá, podíl ostatních trestných činů vykazuje z dlouhodobého hlediska mírný rostoucí trend

Rozhodnutí soudů v případech partnerského násilí

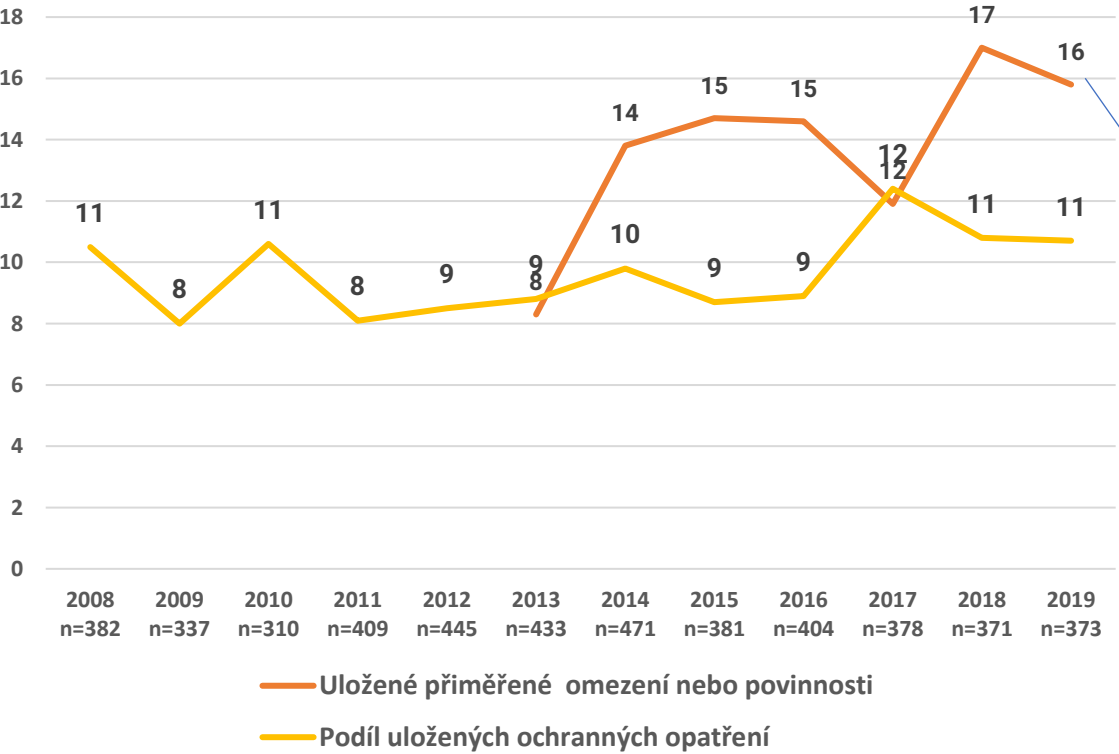

- 80 % pachatelé trestné činnosti se znakem domácího partnerského násilí odsouzeni
 - 54 % odnětí svobody s podmíněným odkladem, z toho v 15 % s dohledem
 - 22 % nepodmíněný trest odnětí svobody
 - 4 % jiný trest, např. OPP, peněžitý trest
 - 12 % zastavení trestního stíhání, postoupení, nebo osvědčení se při podmíněném zastavení trestního stíhání
 - 8 % zproštění obžaloby
-
- Z dlouhodobého hlediska je signifikantní (velmi slabý) trend nárůstu nepodmíněných trestů ve srovnání s těmi podmíněnými.

Ochranná opatření a přiměřená omezení a přiměřené povinnosti

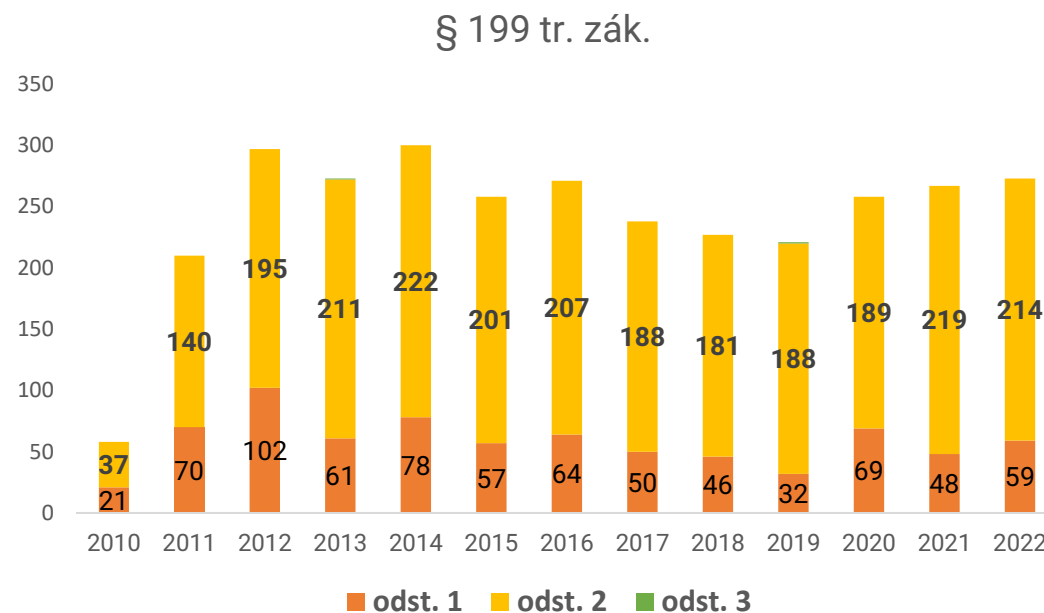
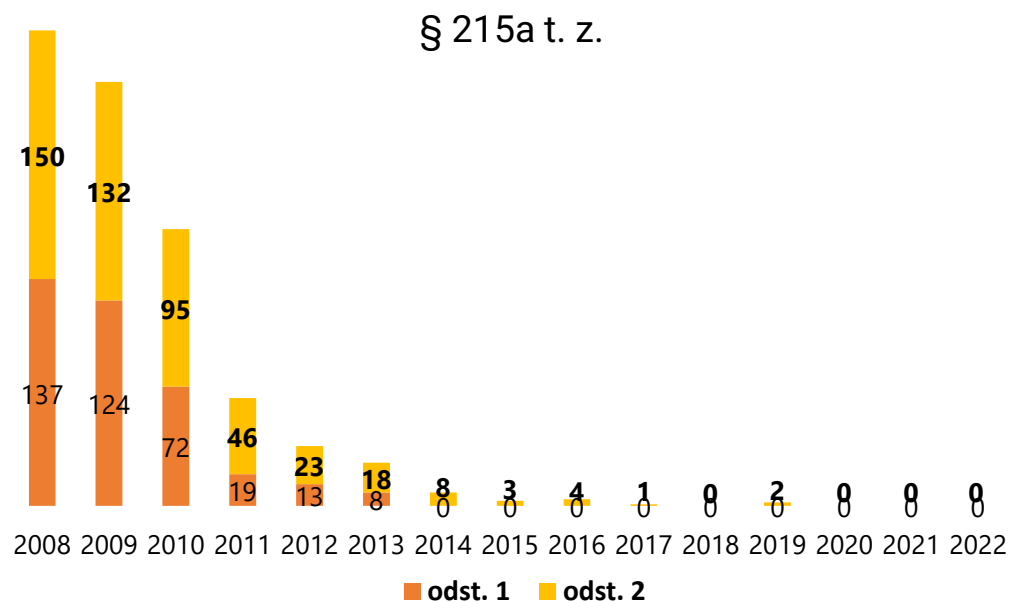

Podíl soudem uložených ochranných opatření a přiměřených omezení a povinností za trestnou činnost se znakem partnerského násilí v letech 2008–2019 v soudních statistikách, %

Přiměřená omezení a přeměřené povinnosti (analýza rozhodnutí)	n
Zdržet se požívání alkoholu nebo jiných NL	10
Zdržet se návštěv nevhodného prostředí	3
Podrobit se vhodným programům psychologického poradenství	3
Podrobit se léčení závislosti na NL	2
Zdržet se neoprávněných zásahů	1

Počet případů týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 tr. zák./§ 215A t. z.), kvalifikace podle odstavců

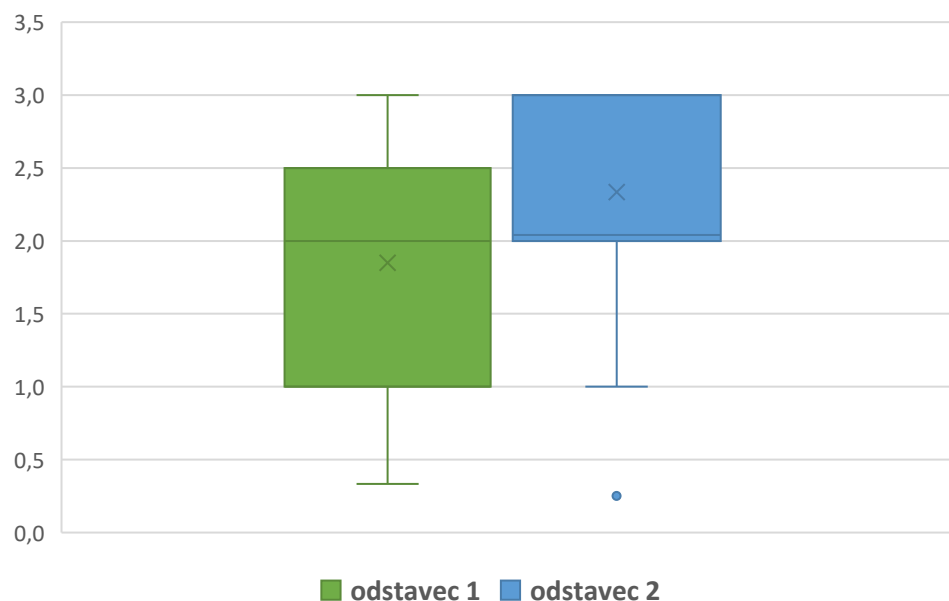

- Většina případů TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zák. je nejčastěji kvalifikována ve 2 odstavci
- Nejčastěji podle § 199 odst. 2. písm. d) TRZ, tj. trestný čin byl páčán po delší dobu
- Podíl závažnějších případů dlouhodobě roste

Délky uloženého nepodmíněného a podmíněného trestu podle odstavců - trestný čin týrání dle § 199tr. zák. samostatně

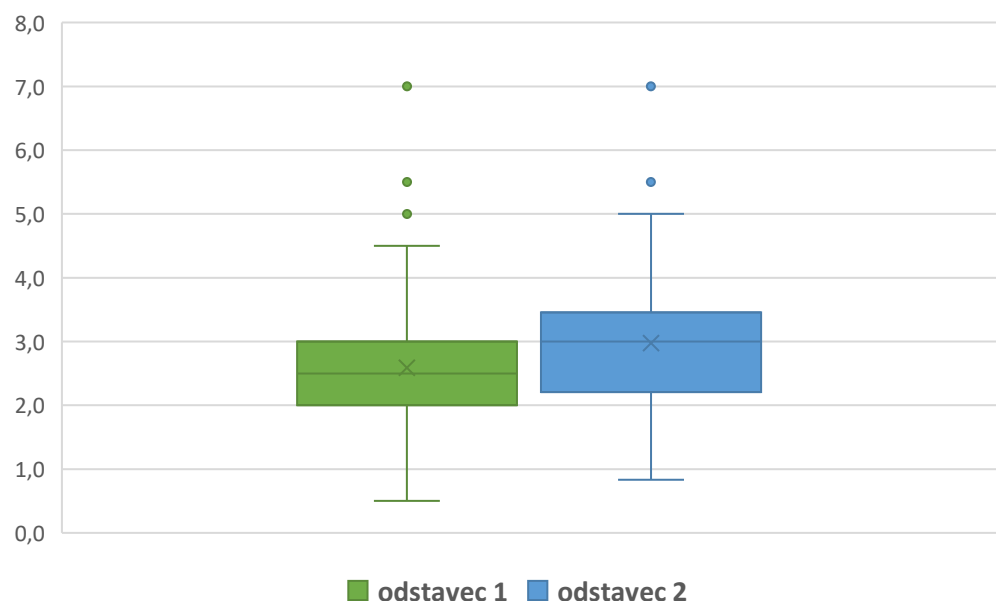

Podmíněný trest (délka trestu)

Délky uložených podmíněných trestů se pohybovaly v rozmezí od tří měsíců do tří let. U prvního odstavce byla průměrná délka trestu 1,9 let a u druhého odstavce 2,3 let. V případě druhého odstavce se délky podmíněných trestů pohybovaly především na škále od dvou do tří let

Nepodmíněný trest (délka trestu)

Délky nepodmíněných trestů se pohybují nejčastěji rozmezí od 2 do 3,5 let bez ohledu na kvalifikaci dle odstavce. U prvního odstavce je průměrná délka trestu 2,6 let a u druhého odstavce tři roky.

Vývoj, nevýrazné změny, porovnání mezi lety 2008 a 2022

- Ročně průměrně 384 případů partnerského násilí – v posledních 6 letech ustálení na cca 370 případů ročně, kraje KVK a MSK.
- V naprosté většině muži, nejčastěji osoby ve věku 30–44 let.
- Dlouhodobě roste počet mladších pachatelů – věková kategorie do 30 let (tomu odpovídá i pokles věku obětí).
- Kontext nesezdaného soužití - výrazný nárůst (naopak pokles v rámci manželských párů).
- Dlouhodobě roste podíl jiných trestných činů se znakem domácího násilí na úkor t.č. Týrání.
- Nárůst podílu případů, kdy je pachatel odsouzen za více trestných činů v souběhu.
- Dlouhodobě a výrazně roste podíl závažnějších případů týrání osoby žijící ve společném obydlí.
- Z dlouhodobého hlediska je signifikantní (ale velmi slabý) trend nárůstu nepodmíněných trestů ve srovnání s těmi podmíněnými.
- Klesá podíl trestů uložených trestním příkazem.
- Délky uložených trestů podle prvního a druhého odstavce trestného činu týrání dle § 199 tr. zák. se příliš neliší, nasvědčují přísnějšímu trestání podle odstavce prvního a ukládání trestů při dolní hranici u druhého odstavce.
- **Vývoj bez výraznějších změn.**

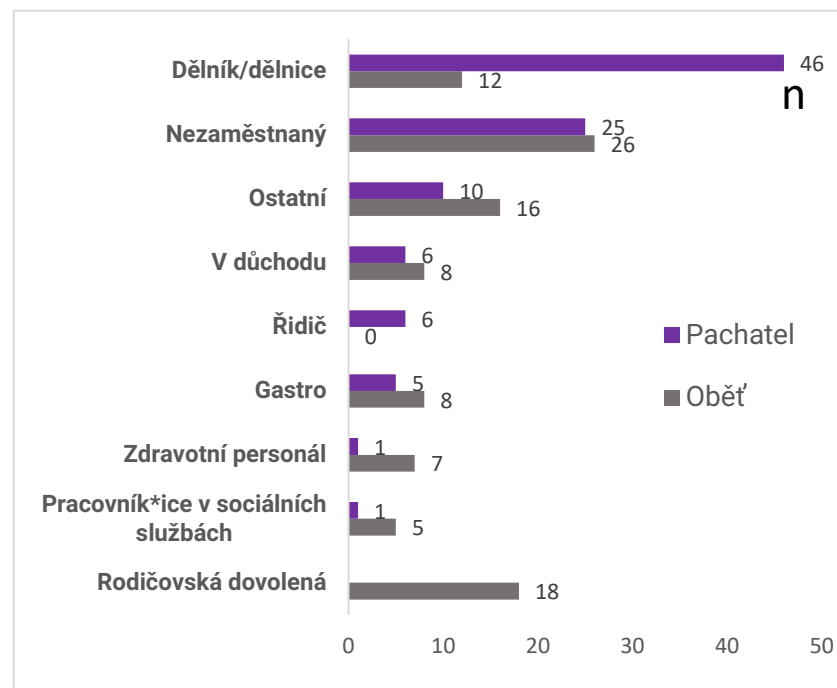
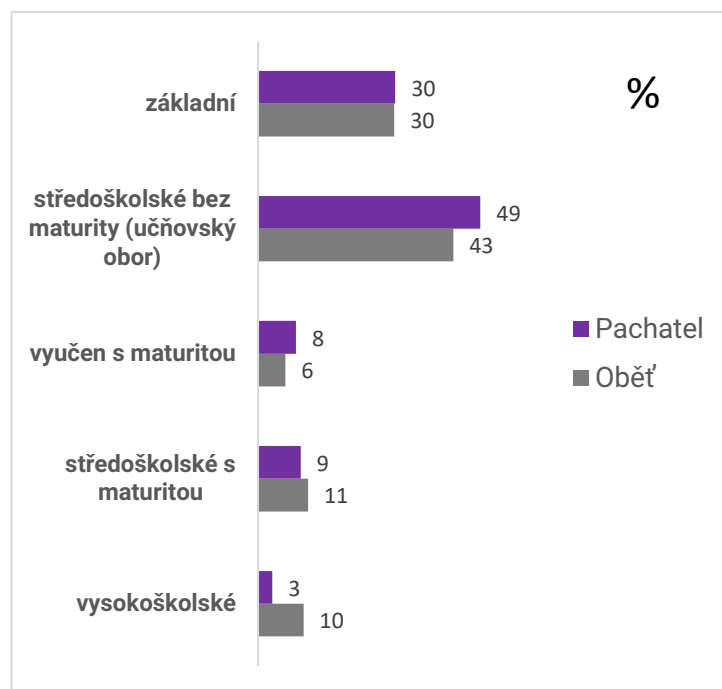
Kontext domácí partnerského násilí

vybrané aspekty analýzy rozhodnutí

SOCIO-EKONOMICKÉ PODMÍNKY OBĚTÍ A PACHATELŮ

Nejvyšší dosažené vzdělání a zaměstnání obětí a pachatelů (n=96) ve vzorku

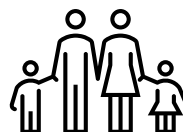
Pachatel zaměstnaný v době činu?	n
Ano	53
Nárazově	20
Ne	27

Zhoršené socioekonomické podmínky	
•	Nezaměstnanost a chudoba (27)
•	Zaměstnání s nízkým příjmem (9)
•	Invalidní důchod (5)
•	Exekuce či insolvence (9)
•	Finanční závislost na oběti (3)

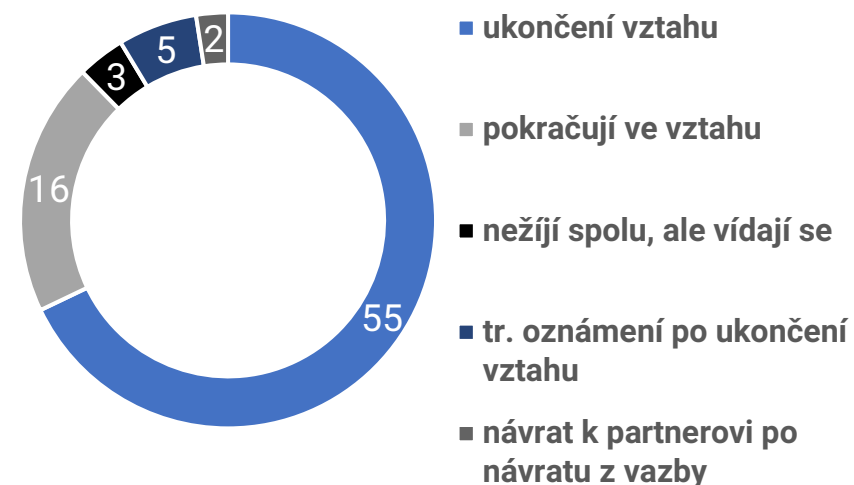
Vztah oběti s pachatelem, vztahová situace v době řízení, děti

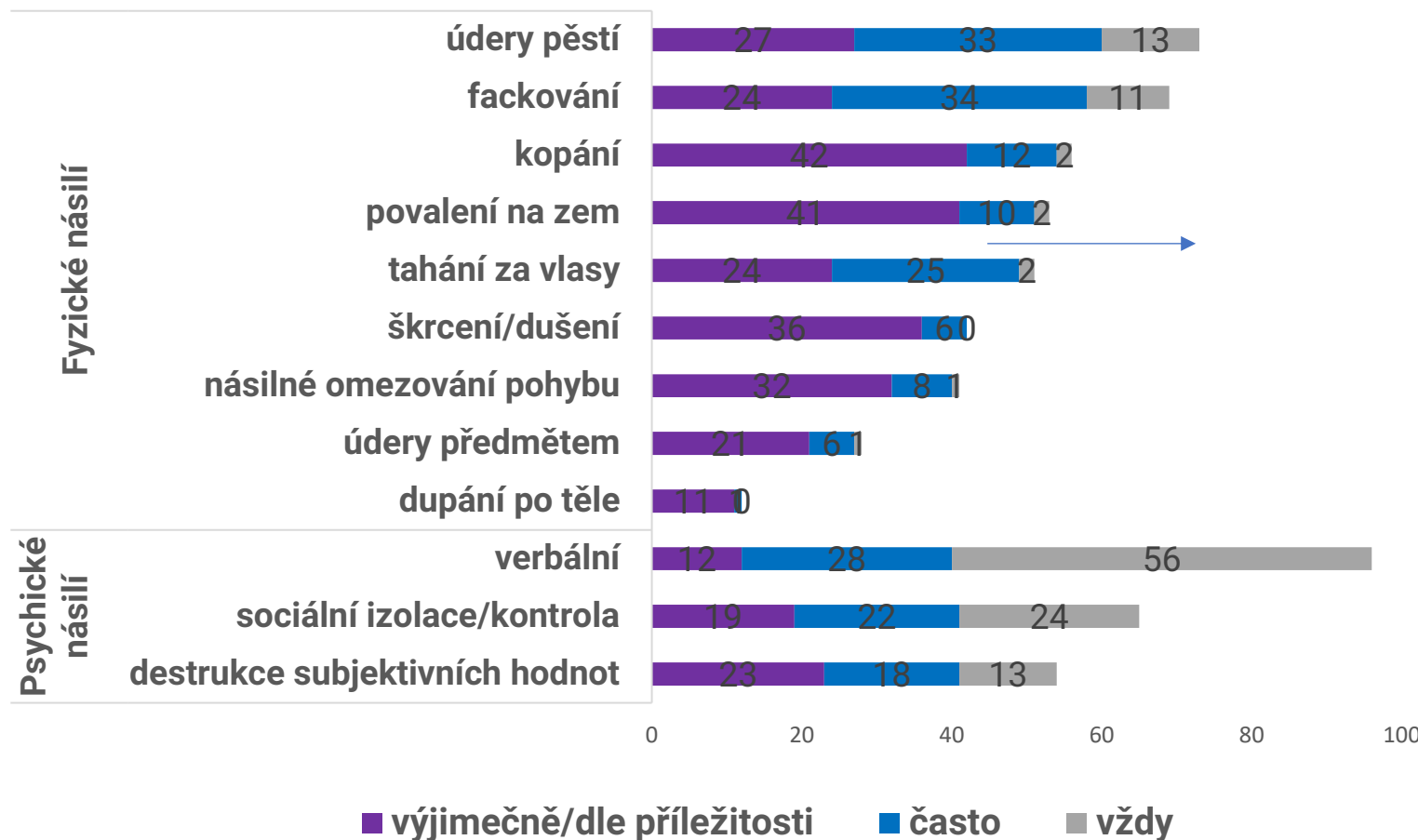
- Průměrná délka vztahu 10 let, v polovině případů trvaly útoky po dobu 1 roku až 4 let
- Tři čtvrtiny pachatelů mělo s obětí společné dítě či děti, z toho v naprosté většině (91 %) případů byly útokům děti přítomny. Pokud byly děti svědky domácího násilí, bylo tomu tak ve 40 % vždy či často.
- Ve 14 případech docházelo zároveň k týrání dětí (v 8 případech se jednalo o společné děti pachatele a oběti, v 6 případech o děti, kterým pachatel nebyl otcem)

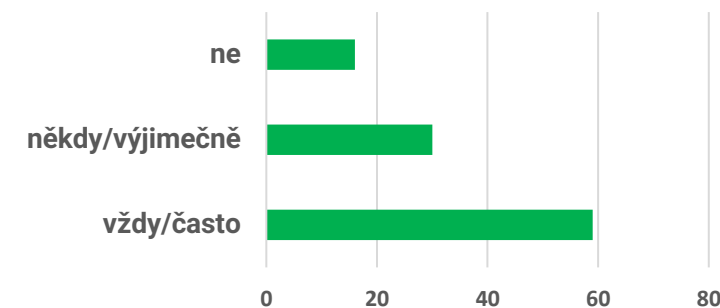
Změna vztahu v době řízení

Formy násilí (%)

specifický cíl - hlava, obličej

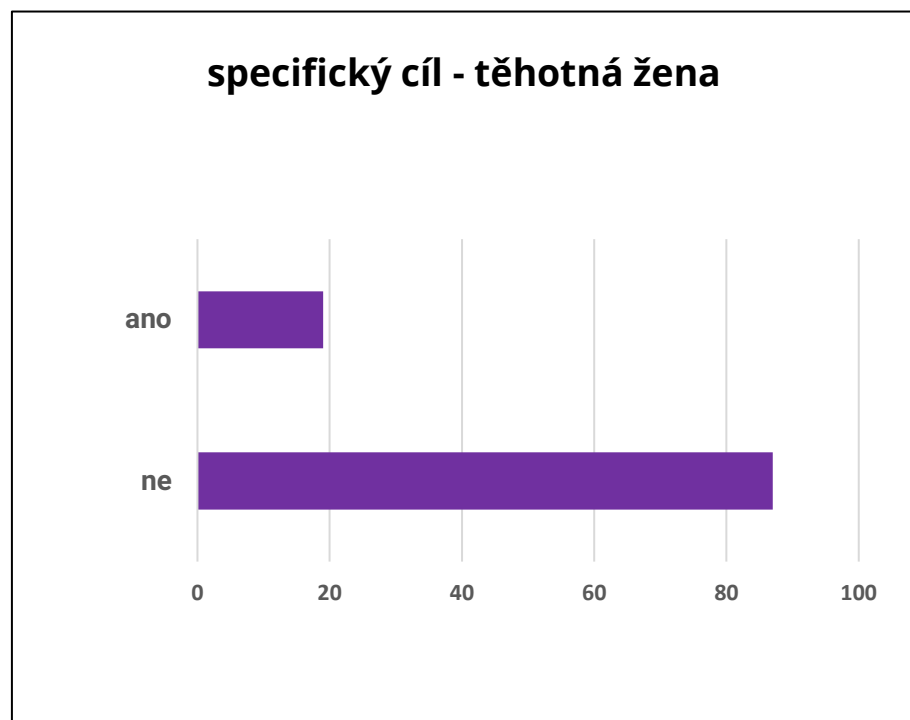

- ve 40 % případů byla zaznamenána frekvence útoků minimálně jednou za týden

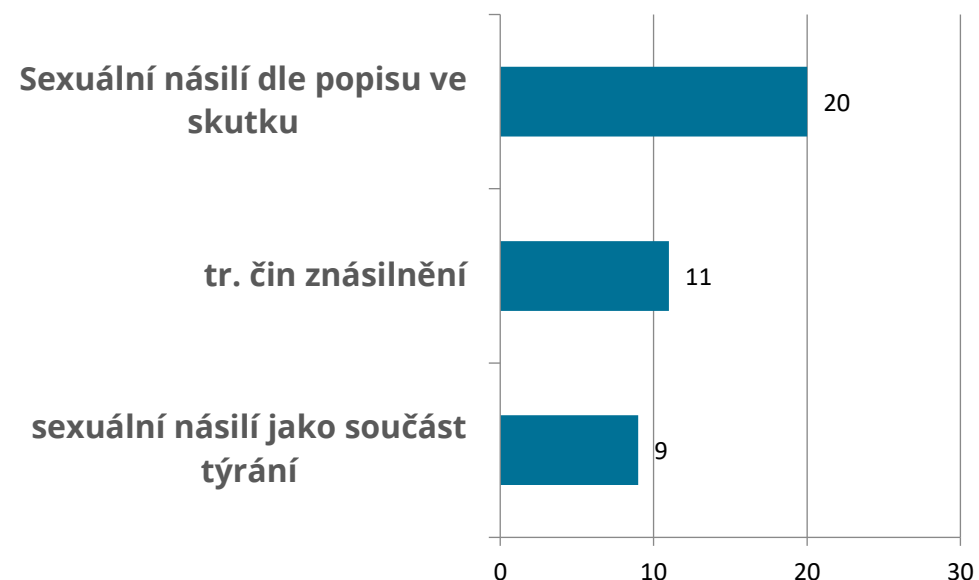
Specifické formy násilí

Těhotenství oběti jakožto obecně přitěžující okolnost zohledněno pouze ve 2 z 19 zaznamenaných případů.

Počty případů sexuálního násilí

Kazuistika – sexuální násilí - exces

- **Okresní soud, popis skutku (vybraná část):** *Nejméně od 1. 7. 2010 do konce měsíce května 2016.....poté co se obviněný vrátil z práce často po požití alkoholu nutil poškozenou k pohlavnímu styku alespoň jedenkrát za týden, kdy poškozená buď strpěla pohlavní styk ve strachu z případného bití do různých částí na těle, **nebo byla obviněným donucena k pohlavnímu styku** tím způsobem, že si obviněný k poškozené přilehl do postele, strhával z ní deku, po té využívajíc své fyzické a hmotnostní převahy na ni nalehl, držel jí ruce nad hlavou, přičemž se jí snažil dostat násilím mezi nohy, aby mohl vykonat pohlavní styk, zatímco poškozená v některých případech i brečela, pokud poškozená odmítla sexuální styk, vulgárně jí nadával, zasazoval rány pěstí do boku a do stehna, V dalším případě strčil poškozenou, která byla **v osmém měsíci těhotenství** tak, že poškozená upadla na břicho, jednání vyvrcholilo v listopadu 2012, kdy po té, co se poškozená vrátila v ranních hodinách domů, k této přistoupil, silou z ní strhal veškeré oblečení vyjma podprsenky, povalil ji nejdříve na záda, poté na břicho, na gauč, kde poškozenou násilím donutil k pohlavnímu styku, ačkoli se poškozená bránila tak, že křičela, ať toho nechá, že to nechce a snažila se ho silou odstrčit, což se jí však s ohledem na jeho fyzickou převahu nepodařilo, kdy takové jednání poškozená vnímala jako těžké příkoří....*
- **Kvalifikace:** Týrání osoby žijící ve společném obydlí § 199 odst. 2 písm. d) tr. zák.
- **Trestní sazba:** 2 – 8 let
- **Trest:** 2 roky, výkon trestu odnětí svobody podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 2 roků
- **Přiměřenost sankce:** „K osobním, rodinným a majetkovým poměrům obžal. nezjistil soud žádné výraznější odlišnosti, obžal. je rozvedený, prostředky k obživě si obstarává řádným způsobem a dosud nebyl soudně trestán (není zmínka o odsouzení za přestupek), lze tedy důvodně uzavřít, že kromě projednávané věci, neprojevuje obžal. známky kriminálně narušené osobnosti., soud vzal v úvahu dosavadní bezúhonnost, a skutečnost, že **se vztahy mezi manžely po rozvodu zklidnily a nebezpečí, že by obžal. v trestné činnosti dále pokračoval reálně nehrozí** proto soud návrhu SZ na uložení pouze výchovného trestu ve spodní hranici trestní sazby vyhověl,“
- **Odvolací soud:** „Pokud jde o právní hodnocení jednání obžalovaného, pak okresní soud převzal bez jakéhokoli vysvětlení právní kvalifikaci přijatou obžalobou, byť nepochybně se **zde s ohledem na prezentovaná skutková zjištění nabízela úvaha o kvalifikaci jednání obžalovaného jako zločin znásilnění podle § 185 odst. 2 písm. a), tr. zákoníku.** K tomu je třeba ovšem poznamenat, že je zřejmé, že s ohledem na absenci odvolání státního zástupce, nemůže být již obžalovaný uznán vinným přísnějším trestným zločinem a to s ohledem na „zákaz reformace in peius“ daný ustanovením § 264 odst. 2 tr. řádu“

Oběti v trestním řízení

Oběť	% Ano	<i>N</i>
Vypovídala v hlavním líčení	77	95
Změnila výpověď ve prospěch pachatele	7	86
Obrátila se na pomáhající organizaci	24	102
Měla zmocněnce/důvěrníka	20	92
Náhrada nemajetkové újmy přiznána	6	106

Náhrada nemajetkové újmy v 6 případech (6 %), kromě jednoho případu z roku 2008, rozhodnuto v letech 2018 a 2019
Rozsah 3 750 – 400 000 Kč, výpočty bolestného dle metodiky NS

Vybraná zjištění

- Kriminální činy se znakem domácího násilí, které se dostanou až před soud, se odehrávají spíše v nesezdaných partnerstvích osob (mužů a žen), které mají nižší stupeň vzdělání, zastávají spíše dělnické profese, popř. jsou nezaměstnaní a mají nižší socioekonomický status. Ostatní případy **zůstávají mimo dosah trestní justice**.
- Násilí je páčáno mezi osobami blízkými a má často závažný charakter, obzvláště páchané na **těhotné ženě**, což není vždy zohledňováno.
- Blízkost osob je v případech týrání vnímána jako okolnost spíše polehčující nebo přinejmenším „samozřejmou“.
- **Sexuální násilí** je v nemalé části případů soudy „posuzováno jako součást týrání“, nikoli jako samostatný trestný čin.
- Značná **viktimizace dětí** domácím násilím (týráním) v partnerském vztahu.
- Značná část odůvodnění nijak nezmiňuje specifika partnerského násilí a vystačí si s obecným, jakýmsi universálním konstatováním. **Specifika DN nehrají významnou roli** při stanovení druhu a výměry trestu,
- Vliv na volbu druhu a výměry trestu má **ukončení vztahu a fyzické rozdělení manželů/partnerů** a tedy objektivní odpadnutí možnosti páchat další násilí. Přitom viktimizace často pokračuje, i když ne v takové intenzitě.
- Poměry pachatele a koncept tzv. **rodinné zátěže** (*family costs*). Je uvěznění vždy benefitem pro oběti? Stabilizace vztahu zpravidla slouží jako polehčující okolnost. Soud zvažuje i důvody, aby se nerozdělovala rodina či aby se dětem neodebral otec a živitel. Soudy také zohledňovaly přání partnerek, aby jejich partner nebyl uvězněn.
- Specifická skupina pachatelů, kteří nebyli dosud trestáni a případně nepáchají jinou trestnou činnost. Potenciál pro další preventivní práci? **Přiměřená omezení jsou využívána pouze sporadicky**.

Analýza potřeb dotazníkové šetření vybrané poznatky

Analýza potřeb - vybrané výsledky expertního šetření

- **Možnost plného procesního využití prvotní výpovědi oběti (poškozené/ho)** - využití prvotní výpovědi oběti učiněné před zahájením trestního řízení, aby nemusely být opětovně slyšeny v procesním postavení svědka, tj. učinění výpovědi jako neodkladného a neopakovatelného úkonu. **Zvýšení dostupnosti psychologických služeb/podpory pro oběti.**
- **Zapojení probační a mediační služby** již do přípravného řízení v co nejširší míře. Ochrana obětí a zároveň potřeba adekvátního a odpovídajícího postihu pro pachatele vzhledem k povaze spáchaných činů v souvislosti s domácím partnerským násilím, si žádá do zapojení probačního úředníka v co nejširší možné míře. Specializovaný statní zástupce či soud může na základě zjištění probačního úředníka o poměrech pachatele a situaci v rodině navrhnout či zvolit neoptimálnější trest včetně doporučení ohledně přiměřených omezení a povinností.
- **Široké ukládání dohledu probačního úředníka** při podmíněně odloženém výkonu trestu, aby byla zajištěna dostatečná kontrola nad pachatelovým dalším chováním ve zkušební době, zejména z hlediska prevence opakování či dalšího nežádoucího jednání vůči obětem a také zajištění případné terapeutické intervence uložené pachateli
- **Včasná a adekvátní reakce na porušování povinností probačního dohledu** – v souvislosti s výkonem probačního dohledu vyvstává další potřeba, a to zrychlení reakce soudu, popř. policie na zprávy za strany PMS v rámci probačního dohledu. Soudy často reagují se značným zpožděním např. na upozornění ze strany PMS či policie na porušování podmínek podmíněného odsouzení a dohledu pachatelem. Reakce by v těchto případech měla být nejen rychlejší, ale také rozhodnější, resp. přísnější.
- **Ukládání vyšších trestů (popř. zpřísnění trestních sazeb)**, zejména při opakování domácího násilí (nedochází ke zohledňování opakování), tresty jsou vyšší u osob cizích než blízkých.

Preventivní intervence

fokusní skupiny, dotazníková šetření

Práce s pachatelem jako součást řešení domácího násilí

Včasné preventivní intervence – systémové motivační prvky, jejichž cílem je snižování rizika páchaní násilí (více či méně formalizované v některých zemích):

- semináře pro různé cílové skupiny (**Velká Británie**)
- krizové linky pro původce, důraz na dobrou dostupnost informací a služeb (**Norsko**)
- včasný risk assessment (**Španělsko, Velká Británie**)
- tzv. přímý dialog - speciálně proškolený policista snaží původci násilí vysvětlit právní, ale i společenské a morální důsledky páchaného činu (**Rakousko**),
- povinnost vykázané osoby vyhledat tzv. poradnu prevence násilí (6h konzultace) (**Rakousko**)
- intervenční (terapeutické) programy (**Rakousko, Španělsko, Velká Británie, Norsko, ČR?**)

ODSOUZENÍ ANI TREST ČASTO NESTAČÍ K NÁPRAVĚ PŮVODCE NÁSILÍ

Terapeutické programy
pro osoby dopouštějící se
násilí

Projekt VIOLENCEOFF

Tento leták vznikl v rámci projektu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci ViolenceOFF, zaměřeného na zacházení s pachateli domácího násilí. K jeho vzniku vedlo zjištění o základní potřebě přenosu informací mezi orgány, které mohou účast v terapeutickém programu jako povinnou ukládat či doporučit, a organizacemi, které programy poskytují. Projekt byl financován z Norských fondů 2014 – 2021.

Více informací o projektu
naleznete na

www.violenceoff.cz

„Ulož mu program
a možná se Ti už nevrátí.“

— člen panelu expertů projektu ViolenceOff

Jak získat potřebné konkrétní informace o programech

Vzhledem k rozmanitosti terapeutických programů pro osoby dopouštějící se násilí a jejich různé dostupnosti je nejlepší **kontaktovat přímo organizaci**, která program poskytuje.

Spolupráce pak nejlépe funguje na základě individuálních dohod sjednaných mezi ukládajícími orgány a organizacemi, které programy poskytují.

Podrobné informace o aktuálních
terapeutických programech
pro osoby dopouštějící se násilí
naleznete na

www.zastavnasili.cz

Závěr

Vývoj bez výraznějších změn: konzistence nebo stagnace?

Děkuji za pozornost

**Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Náměstí 14. října 801/12
150 00 Praha 5**

